

Nr 176.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till ändrade bestämmelser angående ny pension för viss pensionerad icke-ordinarie personal vid telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk; given Stockholms slott den 25 februari 1926.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Ernst Wigforss.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 25 februari 1926.

Närvarande:

Statsministern SANDLER, statsråden OLSSON, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON, LINDERS, SCHLYTER, LARSSON, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON.

Chefen för finansdepartementet statsrådet Wigforss anför efter gemensam beredning med chefen för kommunikationsdepartementet:

På förslag av Kungl. Maj:t beviljade 1922 års riksdag pensionstillägg åt vissa f. d. befattningshavare med låga pensioner, och i överensstämmelse med riksdagens beslut utfärdade Kungl. Maj:t den 15 juni 1922 kungörelse (nr 360) angående pensionstillägg åt vissa f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer. Den reglering av äldre pensioner som härigenom uppnåddes var emellertid endast att betrakta såsom ett provisorium i avvaktan på en definitiv pensionsreglering.

Vid 1925 års riksdag framlade Kungl. Maj:t förslag om dylik definitiv pensionsreglering för f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer.

Genom proposition den 6 mars 1925, nr 198, föreslog Kungl. Maj:t sålunda riksdagen att godkänna vid propositionen fogade förslag dels till kungörelse med bestämmelser om ny pension för vissa pensionerade f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer, dels till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer.

Den av Kungl. Maj:t föreslagna pensionsregleringen — som i princip nära anslöt sig till ett av 1921 års pensionskommitté utarbetat förslag — avsåg samtliga dåvarande och blivande innehavare av oreglerade pensioner, och skulle pensionsregleringen för att möjliggöra en rationell avvägning av de ökade förmåner som enligt förslaget borde tillkomma innehavare av oreglerade pensioner genomföras i två etapper. Genom kompensationsförhöjningen (förhöjning I) skulle pensionerna av äldre typ uppbringas till ett sådant läge, att samma dyrtidstilläggsgrunder som gällde beträffande nyreglerade pensioner skulle kunna utan minskning i förmån tillämpas även på dem. Denna anordning förde i sin tur med sig, att grunderna för dyrtidstilläggen i den nya författningen i ämnet kunde avsevärt förenklas och uteslutande avpassas till dyrtidstilläggsgrunderna för nyreglerade pensioner. Utöver kompensationsförhöjningen föreslog Kungl. Maj:t en ytterligare förhöjning (förhöjning II) som enligt förslaget skulle tillkomma vissa innehavare av oreglerade pensioner.

Kungl. Maj:ts förslag avsåg ej att göra någon rubbning uti de pensions-tillägg, som enligt förenämnda kungörelse utgingo till vissa f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer, utan skulle dessa pensions-tillägg betraktas såsom fasta tillägg till pensionerna.

I skrivelse den 5 juni 1925, nr 342, anmälde riksdagen, att riksdagen godkänt de vid propositionen fogade förslag till kungörelser, och i överensstämmelse med riksdagens beslut utfärdade Kungl. Maj:t den 18 juni 1925 *dels* kungörelse (nr 280) med bestämmelser om ny pension för vissa pensionerade f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer, *dels ock* kungörelse (nr 275) med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer.

Bland innehavarna av pensioner av äldre typ som genom den sålunda genomförda pensionsregleringen tilldelats pensionsförhöjning intaga de pensionärer en särställning, som fått sina pensioner avpassade efter bestämmelserna i reglementena den 29 juni 1917 (nr 441—443) för de särskilda pensionskassorna för pensionering av viss icke-ordinarie personal vid telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk. Dessa pensionärer, till vilka vid tidpunkten för pensionsregleringens genomförande dyrtidstillägg enligt de för oreglerade pensioner gällande grunderna utgingo, hänfördes till de grupper f. d. befattningshavare i statens tjänst vilka kommo i åtnjutande

av förberörda förhöjning I. I överensstämmelse med pensionskommitténs förslag och delvis beroende på att fullständig utredning ännu icke förelåg, uteslöts däremot här ifrågavarande pensionärer från åtnjutande av pensionsförhöjning II.

I sin förut omnämnda skrivelse den 5 juni 1925 uttalade riksdagen, att åtskilliga av ifrågavarande personal redan erhållit pensioner till belopp motsvarande nyreglerade sådana men att i vissa andra fall pensionerna vore så låga, att en förhöjning skäligen syntes böra komma i fråga; och anförde riksdagen vidare, att förslag i sistnämnda syfte emellertid måste göras till föremål för ingående undersökning, vilken syntes böra utföras genom Kungl. Maj:ts försorg, varefter frågan därest så funnes lämpligt snarast borde föreläggas riksdagen.

Genom beslut den 18 juni 1925 uppdrog Kungl. Maj:t åt 1921 års pensionskommitté att verkställa den av riksdagen sålunda åsyftade utredningen samt till Kungl. Maj:t inkomma med det yttrande och förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Med skrivelse den 9 februari 1926 har 1921 års pensionskommitté överlämnat, jämte yttranden från telegrafstyrelsen, järnvägsstyrelsen och vattenfallsstyrelsen, förslag till ändrade bestämmelser angående ny pension för viss pensionerad icke-ordinarie personal vid telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk.

Den utredning som pensionskommittén haft att verkställa avsåg att undersöka, huruvida de f. d. befattningshavare i statens tjänst, vilka pensionerats enligt reglementena den 29 juni 1917 för telegrafverkets pensionskassa för pensionering av verkstads-, förråds- och linjearbetare (nr 442), för statens järnvägars pensionskassa för pensionering av icke-ordinarie personal (nr 441) samt för statens vattenfallsverks pensionskassa för pensionering av icke-ordinarie personal (nr 443), borde komma i åtnjutande av den i § 4 av kungörelsen den 18 juni 1925 (nr 280) omförmälda förhöjning II eller ock av annan dylik pensionsförbättring.

Rörande innebörden av de bestämmelser i fråga om pensionens beräkning m. m., som gälla för den i berörda reglementen avsedda icke-ordinarie personalen, har kommittén lämnat följande framställning:

»Pensionsrätt enligt pensionsreglementena tillkommer följande icke-ordinarie personal, nämligen verkstads-, förråds- och linjearbetare vid telegrafverket, extra ordinarie tjänstemän vid statens trafikerade järnvägar, fast anställda tjänstemän vid statens järnvägsbyggnader och stadigvarande verkstads- och förrådsarbetare vid nämnda järnvägar samt extra ordinarie och extra tjänstemän vid statens vattenfallsverk och stadigvarande drifts- och underhållsarbetare vid sistnämnda verk.

För pensionsunderlagets beräkning tillämpas två olika förfarings sätt, allteftersom den anställda tillhör personal i tjänstemannaställning eller är att hänföra till arbetarpersonal. De extra ordinarie tjänstemännen vid statens järnvägar få såsom underlag för pension räkna $66 \frac{2}{3}$ procent av avlöningen

Pensions-
kommitténs
förslag.

för år och enahanda beräkningsgrund är även föreskriven för bestämmande av underlaget för de fast anställda tjänstemännen vid statens järnvägsbyggnader, varvid dock underlaget icke får överstiga det belopp, som utgör pensionsunderlag för den ordinarie befattning, vilken enligt järnvägsstyrelsens beprövande närmast motsvarar tjänstemannens befattning.

Liknande grunder för pensionsunderlagets beräkning tillämpas även vid statens vattenfallsverk, i det att pensionsunderlaget för extra ordinarie tjänstemän och för extra tjänstemän skall utgöra $\frac{2}{3}$ av årsavlöningen, för de sistnämnda dock med den motsvarande begränsning, som nyss angivits i fråga om de fast anställda tjänstemännen vid statens järnvägsbyggnader.

För beräkning av pensionsunderlag för den i förevarande reglementen inbegripna arbetarpersonalen gälla helt avvikande bestämmelser. Vidkommande nyssnämnda personal har nämligen till grund för underlagets bestämmande lagts den för denna personal utgående timlönen på så sätt, att underlaget skall motsvara ett belopp, som med 200 kronor överstiger 1,800 gånger timlönen, dock högst 850 kronor mer än 800 gånger timlönen.

Av pensionsunderlaget utgöra, så vitt angår de icke-ordinarie tjänstemännen, två tredjedelar statspensionsunderlag; beträffande arbetare motsvarar statspensionsunderlaget ett belopp, som med 200 kronor överstiger 1,000 gånger timlönen, dock högst 850 kronor. Aterstoden av pensionsunderlaget utgör i båda fallen avgiftspensionsunderlag.

Ålderspensionens belopp beräknas — i enlighet med en i reglementena intagen procentskala — till viss procent av medeltalet av de högsta pensionsunderlag, som varit för befattningshavaren gällande under vart och ett av de fem sista tjänståren. Sålunda utgår ålderspension med ett procenttal, som vid minst 10 tjänstår utgör 25 procent och växer för varje ytterligare fullbordat tjänstår, till dess vid uppnådda 35 tjänstår eller därutöver hel ålderspension utfaller.

I fråga om pension till befattningshavare, som på grund av olycksfall i tjänsten eller på grund av sjukdom, ådragen under tjänstutövning, (invalidpension) avgår från tjänsten, stadgas, att pensionsbeloppet skall beräknas efter nyssnämnda procentskala, varvid likväl gäller, att vid statens järnvägar pensionen utgår med minst $66\frac{2}{3}$ procent, vid statens vattenfallsverk med minst $\frac{2}{3}$ och vid telegrafverket med minst 70 procent av medeltalet av de högsta pensionsunderlag, som varit för vederbörande tjänsteman gällande under vart och ett av de senaste fem åren eller den kortare tid, tjänstemannen varit delägare i vederbörande verks pensionskassa. Därest de förhållanden, som grundlagt rätten till pension, omöjliggöra för vederbörande tjänsteman att vidare bidra till sin försörjning, utfaller pensionen med hela det nyss omförmälda medeltalet.

De för invalidpensions bestämmande föreskrivna regler gälla även i fråga om beräkning av pension vid avgång från tjänsten på grund av sjukdom i andra fall, än som nyss angivits, (sjukpension), varvid dock är att uppmärksamma, dels att för erhållande av sjukpension erfordras minst 10 tjänstår och dels att den för invalidpension bestämda minimiprocenten av medeltalet av de under de senaste fem åren gällande högsta pensionsunderlagen tillämpas allenast under förutsättning, att de förhållanden, som grundlagt rätten till pension, omöjliggöra för befattningshavaren att vidare bidra till sin försörjning.

Den olikhet i fråga om pensionsunderlagets beräkning, som förefinnes beträffande icke-ordinarie befattningshavare i tjänstemannaställning, å ena sidan, och den huvudsakligen enligt timlönesystemet avlönade arbetar-

personalen å den andra sidan, förefinnes även vad angår grunderna för pensionsavgifternas beräkning. För befattningshavare tillhörande den förra kategorien utgår pensionsavgiften med viss procent av det för tjänstemannen gällande pensionsunderlaget, enligt en i vederbörande reglementen intagen procentskala. Arbetarpersonalen åter erlägger månadsavgift för pensioneringen i förhållande till sin beräknade timlön. Sådan månadsavgift utgår dels i form av grundavgift, motsvarande viss mångfald av den timlön, arbetaren innehar, när avgift första gången erlägges, dels i form av tilläggsavgifter i förhållande till de under tjänstetiden erhållna avlöningsförhöjningar, och sker beräkningen enligt vissa i reglementena närmare angivna regler.

Särskilda förmåner i pensionshänseende hava beretts den i förevarande pensionsreglementen avsedda personal, som vid pensioneringens genomförande den 1 januari 1918 redan var anställd i vederbörande verks tjänst. Sålunda stadgas i de vid reglementena fogade övergångsbestämmelserna bl. a., att vid bestämmande av avgiftspensionen för nu ifrågavarande anställda skola medräknas endast de tjänstår, som intjänats efter den 1 januari 1918. varvid emellertid skall iakttagas, att avgiftspensionen för den, som vid sin pensionering uppnått den i reglementena för ålderspension stadgade levnadsåldern eller som kan räkna minst 35 tjänstår, icke må understiga den avgiftspension, som enligt reglementsbestämmelserna motsvarar 10 tjänstår och medeltalet av den avlöning, efter vilken den anställdes avgift under de sista fem åren beräknats eller skolat beräknas, därest vederbörande reglemente varit för honom gällande. Enligt statens järnvägars pensionsreglemente gälla därjämte övergångsvis vissa särskilda föreskrifter beträffande sådan personal, som omedelbart efter reglementets ikraftträdande pensionerats efter att under viss tid dessförinnan hava uppburit sjukavlöning från verket.

Enligt vad pensionskommittén uttalat, ha många av de pensionärer som fått sina pensioner bestämda enligt de sålunda återgivna pensionsföreskrifterna kommit att i pensionshänseende intaga en ställning som under nuvarande förhållanden måste betecknas såsom skäligen ogynnsam. Detta har särskilt gällt det avsevärda antal av nu ifrågavarande personal, som omedelbart efter pensioneringens genomförande den 1 januari 1918 eller under den närmaste tiden därefter med pension avgått från tjänsten. Till följd av den i vederbörande pensionsreglementen intagna föreskriften om pensionsunderlagets bestämmande efter löneförhållandena under de sista fem åren före avgången från tjänsten ha nämligen pensionernas belopp för dessa pensionärer påverkats av de relativt låga löner, som gällde under de sista åren före pensionsreglementenas ikraftträdande.

Såsom pensionskommittén framhållit ha emellertid för de icke-ordinarie anställningshavare vid ifrågavarande verk som sedermera pensionerats pensionerna succesivt något förbättrats i följd av de vid upprepade tillfällen inträffade löneförhöjningar som föregingo 1920 års nya definitiva lönereglering. Härom har kommittén anfört följande:

»I sådant avseende må här allenast nämnas, hurusom vid statens järnvägar, där det ojämförligt största antalet av de pensionärer, varom här är fråga, varit anställda, löneförmånerna exempelvis för extra ordinarie tjänstemän reglerades vid följande tidpunkter, nämligen den 1 september 1916, den 1 juni 1917, den 1 januari 1919 samt slutligen den 1 juli 1920, vid

vilket sistnämnda tillfälle den extra ordinarie personalens löner närmare anslötos till det lönesystem, som då trädde i kraft för ordinarie befattningshavare vid kommunikationsverken. Allenast de befattningshavare, för vilka den föreskrivna medeltalsberäkningen grundats endast på avlöningar efter den 1 juli 1920, hava helt kommit i åtnjutande av den pension, som betingas av den nya definitiva löneregleringen.

På liknande sätt hava pensionsförhållandena gestaltat sig jämväl för de f. d. tjänstemän vid statens järnvägsbyggnader och statens vattenfallsverk, som pensionerats enligt grunderna i vederbörande verks pensionsreglementen. Emellertid är att beträffande nu ifrågavarande pensionärer uppmärksamma, att, ehuru lönerna till ifrågavarande kategorier icke-ordinarie befattningshavare enligt av vederbörande verks styrelse utfärdade bestämmelser utgå med högre belopp än för motsvarande ordinarie tjänstemän, pensionsunderlaget, till följd av förutberörda särbestämmelse i fråga om pensionsunderlagets maximering dock icke må överstiga det belopp, vilket gäller såsom pensionsunderlag för motsvarande ordinarie tjänstemän.

Vad slutligen angår den arbetarpersonal, som inbegripes i pensionsreglementena i fråga, är visserligen förhållandet, att lönerna jämväl för nämnda personal reglerats i viss mån jämsides med övriga befattningshavargrupper. Emellertid gäller, såsom förut nämnts, enligt förberörda pensionsreglementen, att statspensionsunderlaget för arbetare icke må överstiga 850 kronor, vilket belopp motsvarar en timlön av 65 öre. Då timlöerna under de senaste åren i följd av inträffade löneökningar avsevärt överskridit sistnämnda belopp, hava följaktligen löneförhöjningarna endast kunnat påverka avgiftspensionerna men däremot alls icke övat någon inverkan på statspensionerna, där statspensionsunderlagens maximibelopp redan uppnåts. För enstaka arbetargrupper såsom linjearbetarna vid telegrafverket och arbetarna vid statens vattenfallsverk hava ej heller avgiftspensionerna rönt någon inverkan av förändringarna i lönenivån, enär i pensionshänseende samma timlön, som gällde vid eller närmast före bestämmelsernas ikraftträdande, tillämpats och fortfarande tillämpas, oberoende av åtnjutna högre löneförmåner.»

Sedan pensionskommittén härefter redogjort för innehållet av de från telegrafstyrelsen, järnvägsstyrelsen och vattenfallsstyrelsen inkomna yttranden som kommittén för fullgörandet av sitt uppdrag inhämtat samt utvecklat den från vederbörande verk avvikande uppfattning som kommittén i vissa avseenden hyst beträffande ordnandet av här ifrågavarande pensionärens pensionsförhållanden, har kommittén rörande innehållet av sitt eget förslag anfört bland annat följande:

»Vad härefter angår huvudfrågan, nämligen spörsmålet om beredande att de i detta ärende avsedda f. d. anställningshavare vid telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk av den pensionsförbättring, som med förhöjning II avses, framgår av den i det föregående lämnade redogörelsen rörande pensionsförhållandena för dessa pensionärer, att endast de extra ordinarie eller extra tjänstemän, som under den allra senaste tiden med pension avgått från tjänsten, kommit i åtnjutande av pensioner, som helt grundats på de sedan år 1920 gällande nya lönerna. För de icke-ordinarie tjänstemän, som pensionerats före år 1924 liksom ock för den pensionerade arbetarpersonalen vid ifrågavarande verk, hava däremot pensionerna avpassats efter pensionsunderlag, som helt eller delvis grundats på de före år 1920 rådande löneförhållanden.

Vid sådant förhållande synes det kommittén skäligt, att de pensionärer, som sålunda alltjämt uppbära på äldre löner grundade pensioner, komma i åtnjutande jämväl av förhöjning II i någon form.

Beträffande grunderna för beräkning av förhöjning II åt ifrågavarande pensionärer är att märka, att, därest nämnda pensionärer icke längre undantagas från åtnjutande av nämnda förhöjning II, föreskrifterna i § 4 mom. 1 c) av kungörelsen den 18 juni 1925 (nr 280) skulle bliva a dem tillämpliga. Emellertid har kommittén funnit, att, vad angår de pensionärer, som pensionerats i befattning såsom extra ordinarie eller extra tjänsteman vid här ifrågavarande verk, en förhöjning av pensionerna enligt nyssnämnda författningsrum skulle i förevarande fall medföra betydande ojämnheter och i vissa fall icke tillgodose behovet av skälig förbättring. Kommittén har därför ansett särskilda föreskrifter beträffande dessa pensionärer vara erforderliga. Efter prövning av olika utvägar har kommittén funnit en skälig ökning i pensionsförmånerna kunna beredas, därest förhöjning II så beräknas, att den motsvarar halva skillnaden mellan den del av pensionen, som utgör statspension, och den statspension, som skulle hava tillkommit pensionären, därest han i den befattning och med det antal tjänstear han innehaft pensionerats under juli månad 1924.

Förslaget förutsätter, att i och för beräkning av nämnda skillnad pensionären placeras i den löneställning, som skulle hava varit för honom gällande, därest han i juli månad 1924 ännu varit i tjänst i befattningen, och för erhållande av denna löneställning fått tillgodoräkna sig det antal tjänstår, han vid pensioneringstillfället innehade. Den på grundval av denna löneställning beräknade nya statspensionen skulle alltså bilda jämförelsetalet vid skillnadens uträknande.

Genom beräkning av förhöjning II på nu angivet sätt skulle pensionsförhöjningen bliva störst för pensionärer med de lägsta pensionerna, d. v. s. för de tidigast pensionerade anställningshavarna, för att så småningsom minskas, i den mån pensionen med tillämpning av förberörda medeltalsberäkning för pensionsunderlagets bestämmande alltmera avpassas efter de nya lönerna. Enligt järnvägsstyrelsens ovan angivna yttrande har den tidpunkt, då statspensionen avpassas efter de nyreglerade lönerna, vad statens järnvägars pensionärer angår beräknats till den 1 februari 1924, under det att vid statens vattenfallsverk tidpunkten i fråga — beroende på en något olika tillämpning av föreskrifterna om den stadgade medeltalsberäkningen i fråga om pensionsunderlag — inträtt den 1 juli 1924.

Då sålunda på grund av den i reglementena intagna föreskriften om medeltalsberäkning vid pensionsunderlagets bestämmande ett uteslutande på de nya lönerna grundat pensionsunderlag, vad befattningshavare vid statens vattenfallsverk angår, inträder först beträffande sådana pensionärer, som pensionerats från och med den 1 juli 1924, torde bestämmelsen lämpligen böra innehålla, att förhöjning II utgår till samtliga de pensionärer vid här ifrågavarande verk, som före nämnda tidpunkt med pension avgatt från tjänsten. För statens järnvägars del innebär detta i själva verket ingen utökning av antalet utav de pensionärer, som skulle erhålla förhöjning II, enär enligt det av kommittén föreslagna sättet för beräkning av nämnda förhöjning någon sådan förhöjning icke skulle uppkomma för dem, som pensionerats under tiden 1 februari—30 juni 1924.»

Vidkommande frågan om beredande av förhöjning II åt de arbetarpensionärer som pensionerats enligt förberörda reglementen har pensionskommittén ansett dessa böra erhålla sådan förhöjning i enlighet med den i § 4

mom. 1 e) i förberörda kungörelse den 18 juni 1925 (nr 280) intagna tabell B. Då de statspensionsunderlag vara pensionerna för ifrågavarande pensionärer grundats icke påverkats av inträffade löneförhöjningar, borde enligt pensionskommitténs uppfattning förhöjning II tilldelas jämväl de arbetare som framdeles komma att pensioneras.

I ett till pensionskommitténs betänkande fogat särskilt yttrande har en av kommitténs ledamöter uttalat från kommittémajoriteten avvikande mening rörande den omfattning, i vilken pensionsförhöjning borde tillkomma pensionerade icke-ordinarie tjänstemän vid statens järnvägar och statens vattenfallsverk, samt för dessa f. d. befattningshavares vidkommande nära anslutit sig till vederbörande verksstyrelser i förut nämnda yttranden framställda förslag. Sistnämnda förslag överensstämman i princip med de förslag verksstyrelserna sedermera framfört i sina utlåtanden över pensionskommitténs förslag, till vilka utlåtanden jag nu övergår.

Verksstyrelsernas utlåtanden.

På grund av remiss den 13 februari 1926 ha telegrafstyrelsen, järnvägsstyrelsen och vattenfallsstyrelsen avgivit utlåtanden i ärendet.

Beträffande arbetarpensionerna ha verksstyrelserna utan förbehåll tillstyrkt det av pensionskommittén framlagda förslaget till pensionsförhöjning.

Vad åter angår pensionerna till f. d. befattningshavare i tjänstemannaställning, ha styrelserna för de båda verk vid vilka dylika pensioner förekomma, nämligen statens järnvägar och statens vattenfallsverk, i sina utlåtanden kombinerat frågan om pensionsförbättring åt de före en viss tidpunkt pensionerade f. d. befattningshavarna med förslag till minskning eller helt borttagande för andra grupper pensionärer av den pensionsförhöjning, som genom 1925 års pensionsreglering tillförsäkrats dem.

Redan i de yttranden som pensionskommittén erhållit från järnvägs- och vattenfallsstyrelserna framhålles, att vissa hithörande f. d. tjänstemän, nämligen sådana som pensionerats efter i skrivelserna angivna tidpunkter under år 1924, kommit i åtnjutande av såväl pensionstillägg som förhöjning I, trots att dessa befattningshavare fått sina löner reglerade jämsides med de ordinarie tjänstemännen och att pensionsbeloppen som alltså varit avvägda med hänsyn till dessa löner därför bort vara att anse såsom nyreglerade. De båda verksstyrelserna ha med hänsyn härtill ansett, att, ehuru förhöjning I visserligen enligt författningens nuvarande ordalydelse måst tilldelas pensionärerna, sådan förhöjning likväl ej bort tillkomma dem samt att i överensstämmelse härmed ändring härutinnan nu borde vidtagas. Vattenfallsstyrelsen ifrågasätter härjämte, huruvida ej även vissa inskränkningar i dessa pensionärers rätt att åtnjuta pensionstillägg samtidigt borde genomföras.

I de slutliga till Kungl. Maj:t inkomna utlåtandena vidhålla järnvägs- och vattenfallsstyrelserna sin från pensionskommitténs uppfattning avvikande principiella ståndpunkt. De av verksstyrelserna föreslagna ändringarna i pensionskommitténs förslag framgå som en naturlig följd av nyssnämnda ställningstagande. Järnvägsstyrelsen föreslår sålunda, att pensionärer vilkas

pensioner beräknats på grundval av löner från och med år 1920 ej böra tilldelas någon pensionsförhöjning, att pensionärer vilkas pensioner beräknats på grundval av löner såväl före som efter den 1 juli 1920 visserligen böra tilldelas pensionsförhöjning II men ej pensionsförhöjning I samt att pensionärer vilkas pensioner beräknats uteslutande med hänsyn till löneställningen före den 1 juli 1920 böra tilldelas såväl förhöjning I som förhöjning II. Vattenfallsstyrelsen, som likaledes föreslår viss förbättring av de äldre pensionerna, uttalar å sin sida önskvärdheten av att vissa begränsningar vidtagas i tilldelandet av såväl pensionstillägg som förhöjning I. Med hänsyn till den tvekan vattenfallsstyrelsen förklarat sig hysa, huruvida de pensionärer för vilka redan fastställts ny pension, inkluderande pensionstillägg och förhöjning I, må kunna underkastas ifrågavarande minskning i den nya pensionen, inskränker sig styrelsen emellertid i detta avseende till att föreslå, att de icke-ordinarie tjänstemän som framdeles komma att pensioneras enligt nuvarande pensionsreglementen undantagas från åtnjutande av pensionstillägg och förhöjning I.

Vid den definitiva reglering av pensioner av äldre typ som genomfördes vid 1925 års riksdag och som fastställdes i förenämnda kungörelse den 18 juni 1925 (nr 280) har storleken av den reella pensionsförhöjningen (förhöjning II) bestämts enligt två väsentligt olika grunder. För flertalet av här ifrågavarande pensionärer har förhöjning II fastställts till hälften av skillnaden mellan summan av den äldre pensionen (inklusive pensionstillägg) och förhöjning I, å ena sidan, samt, å andra sidan, vad som tillkommit pensionären, om hans pension avpassats efter motsvarande nyreglerat pensionsunderlag respektive särskilt bestämt underlag (§ 4 mom. 1 a) och b)]. För övriga hithörande pensionärer däremot har förhöjning II direkt avpassats efter den oreglerade pensionens storlek, däri inräknat utgående pensionstillägg samt förhöjning I, på så sätt att den oreglerade pensionen ökats med visst fixerat belopp respektive viss procent av pensionen (§ 4 mom. 1 c)]. Den förstnämnda beräkningsgrunden för storleken av förhöjning II har i huvudsak kunnat genomföras beträffande pensionerna till f. d. ordinarie befattningshavare i statens tjänst. Den sistnämnda beräkningsgrunden har väsentligen kommit till användning för s. k. riksdagspensioner.

I det förslag till pensionsförhöjning åt pensionerad icke-ordinarie personal vid telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk som pensionskommittén på Kungl. Maj:ts uppdrag utarbetat har också vid utmätandet av pensionsförhöjningen (förhöjning II) en motsvarande uppdelning av pensionerna genomförts. För f. d. befattningshavare i tjänstemannaställning har sålunda kommittén föreslagit, att förhöjning II skulle fastställas i relation till skillnaden mellan viss del av den äldre pensionen, nämligen statspensionen, och motsvarande del av den pension, som skulle tillkommit pensionären, om han pensionerats under juli månad 1924. Beträffande åter arbetar-

*Departement-
chefen.*

pensionerna har kommittén föreslagit, att förhöjning II till dem skulle utgå efter samma grunder som redan nu gälla för s. k. riksdagspensioner.

Vad först angår arbetarpensionerna, synes den av pensionskommittén föreslagna anordningen vara tillfredsställande. Av de nu utgående pensionerna äro i varje fall statspensionerna att betrakta som oreglerade. Även i de fall, då de i pensionerna ingående avgiftspensionerna höjts i proportion till de höjda dag- eller timlönerna, uppgå dock sistnämnda pensioner trots gällande övergångsbestämmelser för närvarande och under en avsevärd tid framåt till relativt låga belopp, varför några egentliga betänkligheter ej behöva uppstå att i avvaktan på definitiv reglering nu genomföra en pensionsförbättring. Vederbörande verksstyrelser ha också på denna punkt tillstyrkt pensionskommitténs förslag. Även jag ansluter mig till detta förslag.

Beträffande f. d. befattningshavare i tjänstemannaställning är frågan om beredande av pensionsförbättring mera invecklad.

Den motsvarande pensionsförbättring (förhöjning II), vilken ingår som ett led i 1925 års pensionsreglering och som angives i § 4 mom. 1 a) och b) i kungörelsen den 18 juni 1925 (nr 280), tillkommer pensionärer, som i regel under lång tid haft rätt till pension samt under denna tid betalat pensionsavgifter och som därför i allmänhet kommit i åtnjutande av hel pension. För de befattningshavargrupper pensionärerna tillhört fanns nyreglerat pensionsunderlag redan fastställt eller ock kunde särskilt underlag utan större svårighet angivas.

För nu ifrågavarande icke-ordinarie tjänstemannagrupper däremot har pensionsrätten tillkommit så sent som från och med år 1918. Trots de gynnsamma övergångsbestämmelserna äro avgiftspensionerna ännu relativt små och förbliva så under en avsevärd tid framåt. Några nyreglerade pensionsunderlag som kunnat läggas till grund vid utmätandet av pensionsförhöjningen föreligga ej, och fastställandet av särskilda underlag har ej heller av pensionskommittén ifrågasatts. Att å andra sidan på dessa pensioner tillämpa de för s. k. riksdagspensioner gällande grunderna skulle såsom pensionskommittén framhållit leda till allt för stora ojämnheter och i vissa fall icke tillgodose behovet av skälig förbättring.

Den skiljaktiga uppfattning rörande pensionsförbättring för icke-ordinarie tjänstemän vid statens järnvägar och statens vattenfallsverk, som råder mellan pensionskommittén å ena sidan och vederbörande verksstyrelser å andra sidan, bottnar såsom tidigare angivits i det olika ställningstagandet till frågan, huruvida de pensionärer vilkas pensioner helt eller delvis grundats på nyreglerade löner böra äga åtnjuta pensionstillägg och förhöjning I.

Pensionskommittén har utvecklat den uppfattningen, att här ifrågavarande pensionärer icke böra berövas den rätt till pensionstillägg och förhöjning I som tillkommer dem enligt 1922 och 1925 års pensionsregleringar. Vad särskilt angår förhöjning I, utgör denna endast kompensation

för den minskning i pensionsförmåner, som ifrågavarande pensionärer underkastades genom att i samband med 1925 års pensionsreglering de förut utgående högre dyrtidstilläggen utbyttes mot dyrtidstillägg enligt de för nyreglerade pensioner gällande grunderna. Pensionskommittén har ock framhållit, att dessa pensionärer före sitt inträde i vederbörande pensionskassa icke haft tillfälle att genom avgiftsinbetalning bidra till sin pensionering, vadan de vid pensioneringen fått vidkännas en avsevärd avkortning i pensionen. Då kommittén räknat med att detta skulle bliva fallet, så länge nuvarande pensionsreglementen kunna antagas förbliva gällande, har kommittén ansett någon ändring i den av verksstyrelserna angivna riktningen icke nu böra vidtagas.

Järnvägs- och vattenfallsstyrelserna åter hävda, att någon anledning icke förelegat att tilldela de pensionärer vilkas pensioner beräknats på grundval av nyreglerade löner dyrtidstillägg enligt de tidigare gällande gynnsammare grunderna, eftersom pensionerna måste varit att anse som nyreglerade. Att dylikt dyrtidstillägg likväl utgått måste därför ha varit beroende på ett förbiseende vid dyrtidstilläggsförfattningens utarbetande, och enligt verksstyrelsernas mening borde konsekvenserna av detta förbiseende nu rättas, sedan uppmärksamheten blivit fäst därvid. Vattenfallsstyrelsen tillämpar motsvarande betraktelsesätt jämväl på nu utgående pensionstillägg. Från dessa utgångspunkter ha ämbetsverken icke kunnat tillstyrka förslaget, att ytterligare pensionsförhöjning i den av kommittén föreslagna omfattningen skulle beredas pensionärer, vilkas pensioner beräknats på grundval av löner som till någon del varit att anse såsom nyreglerade.

Utan att vilja underkänna de av järnvägs- och vattenfallsstyrelserna framförda principiella skälen för att helt eller delvis undandraga de efter viss tidpunkt pensionerade icke-ordinarie befattningshavarna i tjänstemannaställning pensionstillägg och pensionsförhöjning I anser jag dock frågan härom icke böra nu upptagas till avgörande. Någon praktisk olägenhet av att nu utgående pensionsförmåner få tillsvidare bibehållas synes knappast behöva befaras, då förmånerna i allt fall avsevärt understiga de pensionsbelopp, som skulle hava utgått därest hel avgiftspension fått uppbäras. Visserligen förekommer — såsom vattenfallsstyrelsen påpekat — att i fall, då invalidpensioner och förhöjda sjukpensioner utgå, pensionsförmånerna sammanlagt kunna överstiga summan av statspension och hel avgiftspension. Jag finner emellertid ej heller sist anförda förhållanden, vilka enligt vad jag inhämtat äro till finnandes endast i ett fåtal fall, vara av den vikt, att inskränkningar i de pensionsförmåner som fastställdes i samband med 1925 års pensionsreglering redan nu böra vidtagas. Avgörande för mitt ställningstagande har härvid varit, att frågan om ett definitivt ordnande av pensionsförhållandena för den icke-ordinarie personalen vid kommunikationsverken för närvarande är under utredning inom pensionskommittén, och jag förutsätter, att den av järnvägs- och vattenfallsstyrelserna föreslagna beskringen av pensionsförmånerna för

vissa grupper pensionärer i detta sammanhang upptages till närmare omprövning. Att frågan om en dylik begränsning av pensionsförmånerna för vissa pensionärer sålunda får tills vidare anstå synes icke böra hindra genomförandet för andra pensionärer av en såsom nödig ansedd förbättring av pensionerna.

Med min sålunda angivna utgångspunkt kan jag ansluta mig till pensionskommitténs förslag jämväl i vad angår förhöjning II till f. d. befattningshavare i tjänstemannaställning. Ett godtagande av detta förslag torde ej lägga några hinder i vägen för genomförandet framdeles av en rationell och definitiv reglering av pensionsförhållandena för kommunikationsverkens icke-ordinarie personal.

Kostnadsfrågan.

Beträffande de kostnader, som äro förbundna med den föreslagna regleringen av pensionerna till icke-ordinarie personal vid telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk, har pensionskommittén låtit verkställa undersökning. Beräkningarna ha inom vederbörande verk utförts individuellt med avseende å de pensionärer, som för närvarande uppbära pension från respektive pensionskassor, utgörande vid telegrafverket 36 pensionärer, vid statens järnvägar 923 pensionärer och vid statens vattenfallsverk 14 pensionärer. Enligt dessa beräkningar skulle årskostnaderna för förhöjning II, därest densamma tillämpats under innevarande år, ha vid de särskilda verken uppgått till följande belopp:

telegrafverket	3,460 kronor
statens järnvägar	81,550 »
statens vattenfallsverk	1,200 »

eller innalles 86,210 kronor. Det torde dock kunna förväntas, att nämnda årskostnader framdeles komme att sjunka. A ena sidan skulle visserligen en ökning i kostnaderna inträda beträffande sådana pensionärer som innehaft anställning såsom arbetare, enär nämligen enligt förslaget dylika framdeles pensionerade anställningshavare skulle komma i åtnjutande av förhöjning II. Men å andra sidan uppstår en minskning i årskostnaderna i den mån de enligt förslaget till förhöjning II berättigade pensionärer, såväl sådana i förutvarande tjänstemannaställning som ock pensionerade arbetare, avlida, och denna minskning torde kunna antagas bliva större än förenämnda ökning.

Då kostnaderna för förhöjning II till här ifrågavarande pensionärer utgå av vederbörande verks medel, behöver vid bifall till mitt förslag något särskilt anslag för ändamålet icke äskas av riksdagen.

Departementschefens hemställan.

På grund av vad sålunda anförts får jag nu hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att, utöver pensionsförhöjning I enligt kungörelsen den 18 juni 1925 (nr 280) med bestämmelser om ny

pension för vissa pensionerade f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer, jämväl må från och med den 1 juli 1926 utgå ytterligare pensionsförhöjning (förhöjning II)

till den, som i befattning såsom extra ordinarie tjänsteman vid statens trafikerade järnvägar eller såsom fast anställd tjänsteman vid statens järnvägsbyggnader eller såsom extra ordinarie eller extra tjänsteman vid statens vattenfallsverk före den 1 juli 1924 pensionerats enligt bestämmelserna i någotdera av de den 29 juni 1917 fastställda reglementena för pensionskassorna för pensionering av viss icke-ordinarie personal vid statens järnvägar och vid statens vattenfallsverk (nr 441 och 443), med belopp, som motsvarar hälften av skillnaden mellan den del av den pensionären tillkommande pensionen som utgör statspension och den statspension som skulle hava tillkommit honom, därest han i den befattning och med det antal tjänstår han innehaft pensionerats under juli 1924, samt

till annan icke-ordinarie personal, som pensionerats enligt nyssnämnda pensionsreglementen, ävensom till den, som pensionerats enligt reglementet den 29 juni 1917 (nr 442) för telegrafverkets pensionskassa för pensionering av verkstads-, förråds- och linjearbetare, med belopp som angivas i den i § 4 mom. 1 c) av förenämnda kungörelse den 18 juni 1925 (nr 280) intagna tabell B.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att proposition i ämnet av den lydelse bil. litt... vid detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:
Svante Ericsson.